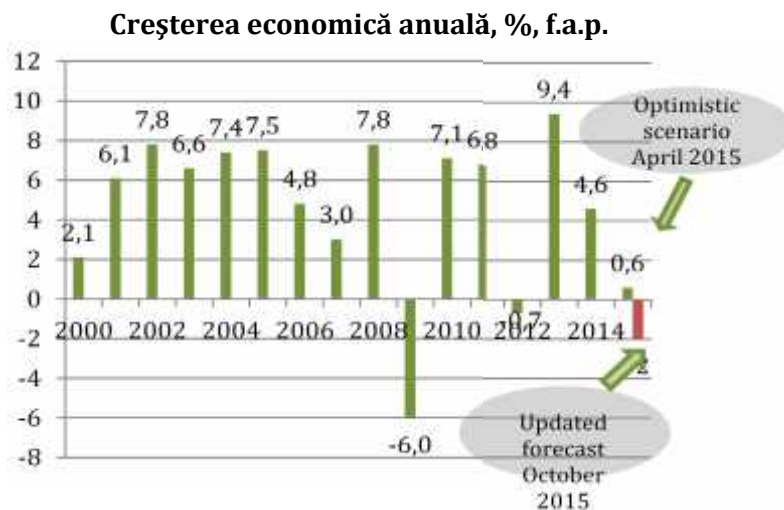

Alexandru STRATAN
Victoria FALA

”Republica Moldova a pășit în anul 2015 cu o serie de provocări care își trag rădăcinile din anul precedent, dar și cu speranța că economia națională va reuși să facă față acestora, urmându-și parcursul său european - calea sa spre prosperitate.” Așa începea comunicatul prezentat de către INCE la începutul anului 2015, în care s-a făcut bilanțul anului economic 2014 și anticipările pentru 2015.

Realitatea s-a dovedit a fi, însă, mai sumbră. Privind retrospectiv, anul 2015 poate fi apreciat, mai cu seamă drept un an al eșecurilor. Economia este afectată de o reducere treptată a ritmurilor anuale de creștere economică, care în trimestrul 3 a intrat în zona evoluțiilor negative, constituind -3,7%. Astfel, în nouă luni ale anului 2015 economia națională a avansat cu un ritm anual de 0,5%, iar către finele anului se estimează un declin economic

de -2% f.a.p. Partea negativă este că evoluțiile nefavorabile se produc în pofida rezervelor de creștere existente, iar o serie de indicatori continuă să se deterioreze, erodând perspectivele de creștere și în anul următor. În plus, factorii interni determină o influență puternic negativă, amplificând efectele crizei din economiile principalilor parteneri estici, dar și a altor factori externi.

Sursa: Estimările INCE. Rezultatele proiectului de cercetări aplicative pentru anul 2015 „Analiza și prognoza indicatorilor macroeconomici ai Republicii Moldova”

Rezultatele preliminare ale anului economic 2015:

Producția de bunuri și servicii scade

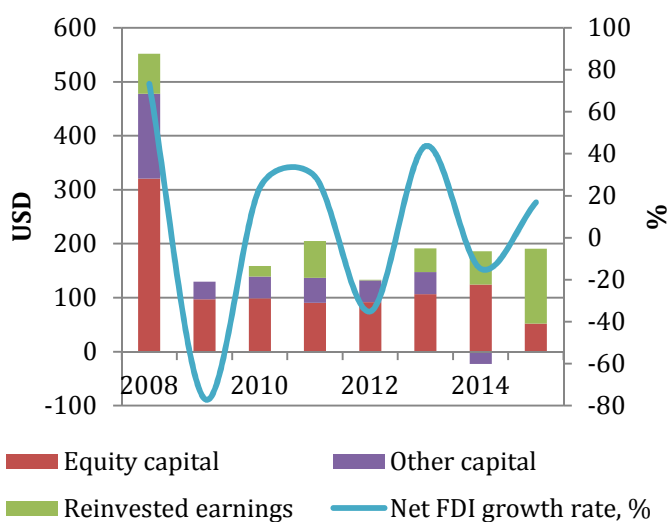
Sectorul de bunuri, care conform datelor primelor trei trimestre asigură aproximativ un sfert din formarea PIB (25,8%), a influențat decelerarea ritmului de creștere economică în perioada dată cu circa -0,5p.p. Determinat în sensul dat au acționat condițiile climatice nefavorabile care au cauzat scăderea producției agricole cu circa 11,8% f.a.p. Ori fermierii, în ultimii ani sunt, în ansamblu, dezavantajați de conjunctura nefavorabilă pe piețele internaționale caracterizată printr-o descreștere a prețurilor pentru o serie de produse agroalimentare pe care Republica Moldova le exportă (cereale, ulei vegetal etc.). În plus, restricționarea accesului pe una dintre piețele unde câteva categorii de produse agroalimentare se exportă în proporție mare.

Industria, per ansamblu, a servit un catalizator pozitiv al creșterii economice. Rezultatele obținute în aceste 10 luni indică o depășire, pentru prima dată de la declanșarea crizei din 2009 a producției obținute în perioada similară a anului 2008. Totodată, ca urmare evoluțiilor negative atestate în lunile august-octombrie, dinamica industriei comparativ cu anul precedent a început să tempereze semnificativ. În ianuarie-octombrie, producția industrială a depășit cu 3,5% nivelul perioadei similare a anului trecut, pe când în aceeași perioadă 2014 creșterea anuală a fost de 6,9%. Diminuarea producției agricole, consumul intern și extern anemic, climatul investițional nefast vor descuraja producția industrială, atât în ultimul trimestru, dar și cel puțin în prima jumătate a anului precedent.

Serviciile care exercită o influență semnificativă la formarea PIB, cu excepția activităților financiare și de asigurări au cunoscut o creștere temperată. După o descreștere cu 7,2% în anul 2014, în ianuarie-noiembrie 2015 **volumul mărfurilor transportate** a fost în scădere cu 17,6% f.a.p. Mai mult ca atât, s-a contractat comparativ cu anul trecut volumul mărfurilor transportate pe toate căile de transport. Iar aceste evoluții sunt argumentate de contractarea puternică a comerțului exterior (în ianuarie-noiembrie cu 22% sau 1,5 mild. USD mai puțin față de perioada similară a anului 2014), dar și a **comerțului interior cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor**, cu 12,7% (în prețuri curente) în ianuarie-septembrie f.p.s.a.p. **Activitatea de construcții realizată în antrepriză** în primele trei trimestre s-a diminuat cu 7,4% (în prețuri constante), comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut. Ori, diminuarea investițiilor în lucrări de construcție montaj au exercitat o influență determinantă în sensul diminuării activității investiționale în ansamblu. Volumul investițiilor în active materiale pe termen lung a scăzut în perioada dată cu 3,4% f.a.p.

Activitatea investițională a companiilor cu capital străin, care pe parcursul mai multor ani atestă valori foarte mici, nu reflectă performanțe distinctive nici în 2015. În prima jumătate a anului valoarea acestora s-a ridicat până la 162,55 mil. USD, majorându-se cu 80,8% f.p.s.a.p. sau aproximativ cu 72,6 mil. USD f.p.s.a.p. Valoare, mare comparativ cu prima jumătate a ultimilor ani, totodată aceasta rămâne a fi mult prea mică comparativ cu perioada precriză. În trimestrul III, însă influxul net de ISD s-a

Influxul net de ISD, în ianuarie-septembrie 2008-2015

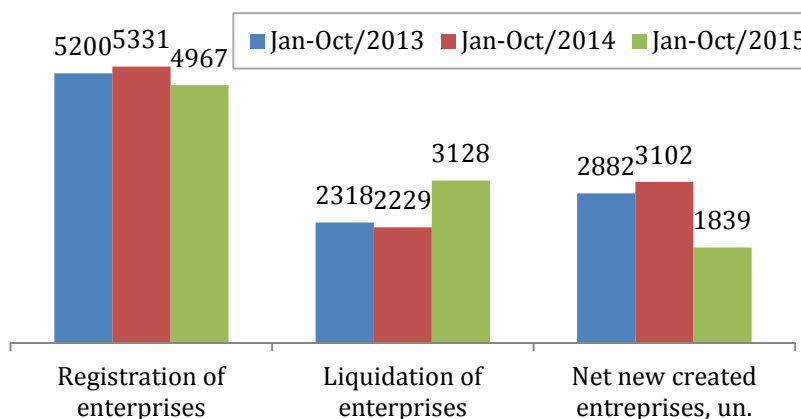

Sursa : BNM

redus la 10,9 mil. USD o descreștere cu 62 mil. USD f.p.s.a.p. Se atestă constrângeri înalte în ceea ce privește atragerea investițiilor străine noi în capital social și retragerea creditelor intragrup acordate filialelor amplasate în Moldova.

Mediul de afaceri devine mai fragil și mai puțin rezistent la condițiile economice existente

Conform datelor la finele lunii octombrie, de la începutul anului numărul întreprinderilor noi create era de 4967 unități cea mai mică valoare înregistrată în perioada corespunzătoare a ultimilor 5 ani și în scădere cu circa 7% f.p.s.a.p. Pe de altă parte, numărul întreprinderilor radiate în perioada dată, cu 40% în creștere

Sursa: Camera Înregistrărilor de Stat

f.p.s.a.p., a constituit - 3128 de unități, determinând o reducere continuă a numărului net de întreprinderilor noi create în economia națională. Un alt aspect este înrăutățirea rezultatelor financiare ale întreprinderilor active în ultimii ani, ori în anul 2014 suma profitului/pierderii până la impozitare a tuturor întreprinderilor (inclusiv sectorul IMM) a marcat cel mai jos nivel în ultimii 5 ani, indicând valori inferioare anului 2009.

Cererea externă din partea mai multor parteneri rămâne a fi joasă, iar piețele unde volumele exportate sunt în creștere generează tot mai puține venituri pentru producătorii autohtoni.

Exporturile de bunuri au continuat să se reducă și în cel de al treilea trimestru cu ritmuri accelerate, iar datele pentru lunile octombrie-noiembrie și factorii ce au determinat tendința dată nu prevestesc o îmbunătățire a situației nici în ultimul trimestru al anului 2015. Pe termen scurt exporturile vor fi expuse câtorva influențe negative majore: *roada agricolă redusă din acest an, scăderea prețurilor internaționale la produsele agroalimentare și procesele dezinflaționiste în UE, criza economică a partenerilor estici.* Pe parcursul primelor trei trimestre se intensifică contractarea exporturilor de produse autohtone, iar începând cu trimestrul trei scade volumul produselor exportate în ansamblu. Totalurile pentru primele unsprezece luni ale anului indică o diminuare accentuată a exporturilor cu circa 354 mil. USD f.p.s.a.p. În termeni relativi scăderea a fost de 16,4%, inclusiv 19,7% în luna noiembrie. A contribuit negativ la dinamica valorii exporturilor în perioada dată, contractarea livrărilor către toate cele trei destinații principale: **CSI** cu - 34,4% (238,2 mil. USD), **UE** cu - 2,25% (-25,8 mil. USD) și **alte state** cu - 28,3% (90,7 mil. USD).

Activitatea investițională scade vizibil, inclusiv se diminuează variația stocurilor un indicator ce poate semnaliza temperarea sau chiar scăderea activității de producere.

Activitatea investițională indică valori mai mici comparativ cu anul 2014. Principalele surse de finanțare a investițiilor în economia națională în 2015, dar cel mai probabil și pe termen mediu sunt compromise:

1. Creditorii și donatorii externi au blocat finanțarea pentru o serie de proiecte din cauza performanțelor reduse ale țării la capitolul implementarea reformelor;
2. Alte surse de finanțare din BPN sunt reduse și se diminuează și mai mult în condițiile scăderii consumului intern și a reducerii importului, dar și ca urmare evoluțiilor negative ale mediului de afaceri;
3. Investitorii străini ezită să inițieze noi proiecte investiționale în Republica Moldova;
4. Mediul de afaceri conform ultimelor date disponibile se confruntă cu constrângeri majore.

În 2015, dar și în 2016 presiunile asupra BPN vor continua să crească.

Pe fundalul constrângerilor mediului de afaceri și a scăderii importurilor, presiunile asupra BPN sporesc, evoluțiile curente indicând o temperare semnificativă a încasărilor la buget. În primele 11 luni ale anului 2015 veniturile în BPN au marcat o creștere mică de 4,1% în termeni nominali. Iar pe fundalul presiunilor inflaționiste înalte creșterea reală a marcat valori negative în perioada dată de circa -5,2% f.p.s.a.p. A temperat și creșterea cheltuielilor publice care au depășit puțin dinamica veniturilor – circa 4,7%. În plus, negativă a fost evoluția cheltuielilor de ordin economic în 2015. Ori în pofida necesităților enorme de finanțare a proiectelor economice pentru reformarea economiei, această categorie de cheltuieli nu reprezintă decât un procent relativ mic din valoarea totală a cheltuielilor publice. În 2016 povara asupra BPN va crește, pe de o parte fiind fragilă baza impozabilă, iar pe de altă parte sarcinile de plată fiind majore, inclusiv sporind serviciul datoriei de stat.

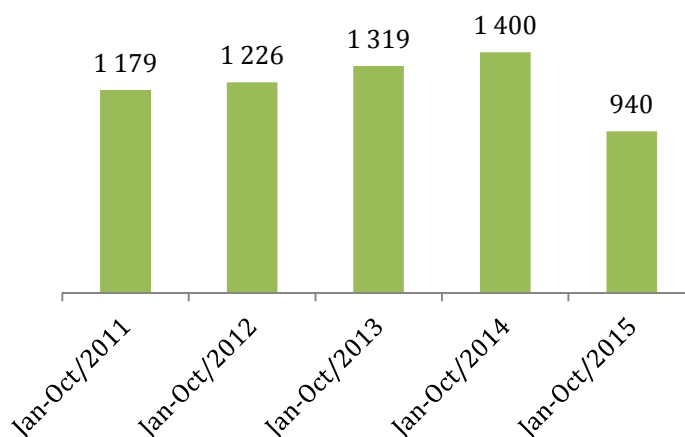
Presiunile asupra veniturilor reale ale populației sunt tot mai mari.

Pe parcursul primelor trei trimestre veniturile nominale ale gospodăriilor populației au înregistrat creșteri înalte. Totodată, în trimestrul trei valoarea reală a acestora a rămas la nivelul perioadei similare din anul trecut, iar presiunile, cel mai probabil vor continua să crească, fiind determinate de o serie de factori:

- Dinamica înaltă a prețurilor de consum, iar acest lucru s-a resimțit deja asupra nivelului salariilor medii lunare reale atestat începând cu luna august;

- Creșterea salariilor lunare nominale a temperat nuanțat în luna octombrie comparativ cu dinamica înaltă din lunile anterioare;
- Remitențele se diminuează cu ritmuri accelerate. transferurile bănești în valori nominale, în primele 10 luni ale anului 2015 erau aproape cu o treime (-33%) mai mici decât nivelul perioadei similare a anului 2014, sau cu 459,6 mil. USD;
- Constrângerile bugetului public, riscul reducerii cheltuielilor aferente plății salariilor angajaților în sectorul bugetar și a contribuțiilor sociale;

Transferurile din străinătate persoanelor fizice prin sistemul bancar

Sursa: : *BNM*

Lanțul nereușitelor în anul 2015 ar putea continua. Iar în contextul celor menționate, revenind la ideea cu care a început această notă, anul 2015 a fost un an al eșecurilor, iar printre cele cu impact major asupra economiei naționale atât în anul anterior, cât și în 2016 sunt:

- 1. Criza politică din țară.** Alegerile parlamentare din noiembrie 2014 nu au oferit soluții pentru diminuarea volatilității politice. Drept urmare nu a fost asigurată o guvernare și, implicit, un Guvern stabil, care putea să asigure administrarea eficientă a țării.
- 2. Pierderea încrederii din partea donatorilor externi și sistarea finanțării acestora;**
- 3. Implementarea precară a reformelor impuse de Acordul de Asociere cu UE, dar și a altor programe sectoriale de dezvoltare;**
- 4. Eșecul autorităților naționale în reglementarea adecvată a sectorului financiar.** Sectorul bancar a fost afectat de operațiuni dubioase, ce au culminat cu „dispariția miliardului” la finele anului 2014. Cele 3 bănci, implicate în aceste tranzacții, au fost aduse în pragul falimentului, iar drept urmare aceste instituții financiare au intrat în proces de lichidare. De asemenea, altor 3 bănci le-a fost impusă supravegherea specială. Trebuie de menționat că nici o instituție publică responsabilă de securitatea economică a statului nu a intervenit pentru a contracara evoluțiile nefaste din sistemul bancar;
- 5. Eficiența redusă în gestionarea inflației și stabilizarea pieții valutare.** Evoluțiile lunare indică o accelerare continuă a ratei anuale a inflației pe parcursul anului 2015, ritmul anual de creștere a prețurilor în luna noiembrie constituind 13,5%. Intensificarea proceselor inflaționiste a fost determinată în special de deprecierea monedei naționale. În vederea atenuării tendinței de depreciere a leului moldovenesc și a presiunilor inflaționiste, Banca Națională a promovat o politică restrictivă. În vederea absorbției surplusului de lichidități în lei, aceasta a recurs, la

majorarea ratei rezervelor obligatorii a mijloacelor bănești atrase de către Băncile comerciale de la 14% în decembrie până la 35% în octombrie. La fel, au fost majorate și ratele dobânzilor ale altor instrumente de politică monetară: rata de bază s-a majorat în câteva etape de la 6,5% la finele lunii decembrie 2014 la 19,5% în luna septembrie 2015; rata dobânzii la creditele overnight a sporit de la 9,5%, la 22,5%; rata dobânzii la depozitele overnight a fost în creștere de la 3,5% la 16,5%. Aceste măsuri deși oportune în contextul gestiunii inflației de către BNM, condiționează costuri mai înalte pentru finanțarea activităților economice. De altfel, în 2016, o eventuală scădere a influxurilor de valută ar putea perturba, în continuare piața valutară și, corespunzător, va crea condiții pentru menținerea inflației înalte.

În fond, pentru 2015 avem un bilanț negativ, nereușitele prevalează cu mult asupra realizărilor, iar acest fapt oferă pesimism pentru anul 2016. Riscurile și constrângerile sunt multiple, iar fără voință politică lucrurile cu greu se vor redresa. Totodată, pe agenda politică în primul trimestru al anului 2016 sunt două sarcini importante: investirea unui nou guvern și alegerea președintelui. Realizarea acestor 2 exerciții este asociată cu o înaltă incertitudine, iar în actuala distribuție parlamentară stabilizarea politică pare o „misiune imposibilă”. Ori, eșecul desemnării noului Guvern în 4 ianuarie 2016, doar confirmă această teză și demonstrează, încă o dată, că acțiunea forțelor politice este dictată de interesele „corporative de partid”, iar interesul național a fost uitat. În condițiile date scenariul economic pentru anul 2016 rămâne a fi ambiguu, iar factorul politic doar va condiționa „glisarea economiei”.